

Datum van
inontvangstneming

:

07/02/2025

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-840/24 – 1

Zaak C-840/24

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

10 december 2024

Verwijzende rechter:

Bundesgerichtshof (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

21 november 2024

Verwerende partij en verzoekster tot Revision:

Verwertungsgesellschaft Wort, rechtskräftiger Verein kraft staatlicher Verleihung (VG Wort)

Verzoekende partij en verweerder in Revision:

TL

Gewaarmerkt afschrift

BUNDESGERICHTSHOF

BESLISSING

I ZR 135/23

van

21 november 2024

in het geding tussen

Verwertungsgesellschaft Wort, [omissis] München (Duitsland),

NL

verweerster, verzoekster tot „Revision”, tevens incidenteel verweerster in „Revision”,

[omissis]

en

TL

verzoeker, verweerder in „Revision”, tevens incidenteel verzoeker tot „Revision”,

[omissis].

De eerste Zivilsenat (civiele kamer) van het Bundesgerichtshof (hoogste federale rechter in burgerlijke en strafzaken, Duitsland) (BGH) heeft [omissis] beslist als volgt:

- I. De behandeling van de zaak wordt geschorst.
- II. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen betreffende de uitlegging van artikel 5, lid 2, onder b), van richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (PB 2001, L 167, blz. 10), artikel 6, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2006/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom (PB 2006, L 376, blz. 28), alsmede van artikel 11, lid 4, en artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het collectieve beheer van auteursrechten en naburige rechten en de multiterritoriale licentieverlening van rechten inzake muziekwerken voor het online gebruik ervan op de interne markt (PB 2014, L 84, blz. 72):
 1. Is het verenigbaar met artikel 5, lid 2, onder b), van richtlijn 2001/29/EG, artikel 6, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2006/115/EG alsook met artikel 11, lid 4, en artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26/EU, dat een collectieve beheerorganisatie op grond van een nationaal voorschrift cultureel belangrijke werken moet bevorderen en dit tot gevolg heeft dat ook ontvangers die (in ieder geval nog) niet tot de kring van rechthebbenden behoren, in aanmerking komen voor de subsidie?
 2. Voor het geval dat sociale, culturele of educatieve diensten als bedoeld in artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26/EU slechts aan rechthebbenden mogen worden verleend: mogen dergelijke diensten enkel worden verleend wanneer de ontvanger van deze diensten een

actueel recht op vergoeding heeft, of volstaat het dat hij houder is van momenteel niet te vergoeden auteursrechten of naburige rechten? Is voor de toelaatbaarheid van dergelijke diensten vereist dat er een beheersovereenkomst met de collectieve beheerorganisatie bestaat?

Motivering:

- 1 A. Verzoeker is auteur van wetenschappelijke werken. Hij maakt naast zijn eigen aanspraken ook aanspraken geldend als gesubrogeerde in de rechten van auteur OS (hierna: „cedent”), die voornamelijk reisgidsen schrijft.
- 2 Verweerster is een vereniging met rechtsbevoegdheid die van overheidswege is toegekend, waarin auteurs en hun uitgevers zich hebben verenigd met het oog op de gemeenschappelijke exploitatie van auteursrechten. Als enige beheerorganisatie in Duitsland oefent zij de bij overeenkomst aan haar toevertrouwde auteursrechtelijke bevoegdheden van auteurs en hun uitgevers uit.
- 3 Op 29 december 1983/26 januari 1984 sloot verzoeker een beheersovereenkomst (hierna: „WV K”) met verweerster en op 20 november/9 december 1994 met cedent (hierna: „WV C”). Zij zijn tevens lid van verweerster. Verzoeker en cedent hebben in de litigieuze periode (van 1 januari 2016 tot en met 30 september 2019) verschillende werken gemeld en ontvingen elk uitkeringen uit de inkomsten van verweerster voor de activiteit „reproductie van staande tekst”.
- 4 In beide beheersovereenkomsten is bepaald dat de afrekening en uitkering van het aandeel van verzoeker en cedent in de inkomsten van verweerster is gebaseerd op haar statuten en verdelingsregeling (§ 6 WV K en § 4, punt 1, WV C). Deze bepalingen zijn volgens de bewoordingen van beide beheersovereenkomsten ook onderdeel van de overeenkomst wanneer zij in de toekomst worden gewijzigd (§ 3, eerste volzin, WV K en § 5, eerste volzin, WV C). Ook wijzigingen van de door verweerster gebruikte beheersovereenkomsten worden volgens de bewoordingen ervan onderdeel van de overeenkomst (§ 3, tweede volzin, 2 WV K), met dien verstande dat de beheersovereenkomst van cedent voorziet in een toestemmingsvereiste en dat de toestemming onder specifieke voorwaarden wordt gefingeerd (§ 5, tweede en derde volzin, WV C).
- 5 In verweersters statuten, in de versie die geldt in de litigieuze periode, is tevens geregeld dat subsidie wordt verleend aan het Förderungsfonds Wissenschaft (ontwikkelingsfonds voor wetenschap) van VG Wort GmbH (hierna: „FFW”), een zelfstandige vennootschap met beperkte aansprakelijkheid waarvan verweerster enig aandeelhouder is.
- 6 Volgens § 2, lid 1, van de statuten van het FFW van 30 november 2015 heeft de vennootschap de bevordering van wetenschap en onderzoek tot doel. De bevordering vindt volgens § 9 van de statuten van het FFW plaats door de toekenning van subsidie voor drukkosten ten behoeve van het uitgeven van wetenschappelijke en vakliteratuur, de toekenning van subsidie voor onderzoeken waaruit wetenschappelijke en vakliteratuur voortvloeit alsmede door toekenning

van subsidie voor andere maatregelen ter bevordering van wetenschappelijke en vakdoctrine. De subsidie kan worden aangevraagd door auteurs en uitgeverijen die een beheersovereenkomst hebben gesloten met verweerster.

- 7 Op grond van zijn eigen recht en als gesubrogeerde in de rechten van cedent verzet verzoeker zich ertegen dat verweerster in de periode van 1 januari 2016 tot en met 30 september 2019 het FFW liet delen in haar inkomsten en daardoor zijn aandeel in deze inkomsten en dat van cedent verminderde.
- 8 Verzoeker vordert, voor zover relevant voor de prejudiciële procedure, de verklaring voor recht

dat verweerster niet gerechtigd was en is om uitkeringen van de aandelen in de inkomsten voor verzoekers werken alsook voor gespecialiseerde en non-fictieboeken van cedent uit het beheer van de wettelijke vergoedingsaanspraken [omissis], in de periode van 1 januari 2016 tot en met 30 september 2019, te verminderen door betalingen uit deze inkomsten voor de volgende doelen: [...]

subsidie aan het Förderungsfonds Wissenschaft van VG Wort GmbH

- 9 Bovendien heeft verzoeker gevraagd om informatie over de hoogte van de subsidie die aan het FFW is betaald.
- 10 Het Landgericht (rechter in eerste aanleg, Duitsland) heeft de vordering tot verklaring voor recht en het verzoek om informatie ten gunste van cedent in zijn geheel en ten gunste van verzoeker slechts gedeeltelijk toegewezen. De appelrechter heeft de veroordeling ten gunste van cedent gehandhaafd en de vordering ten aanzien van verzoeker in zijn geheel afgewezen.
- 11 In het door de appelrechter toegestane beroep tot „Revision” handhaaft verweerster haar verzoek tot afwijzing van de vordering. Verzoeker concludeert tot verwerping van het beroep tot „Revision”. Met zijn incidenteel beroep tot „Revision” handhaaft verzoeker zijn vorderingen. Verweerster vordert verwerping van het incidenteel beroep tot „Revision”.
- 12 B. Of het beroep tot „Revision” slaagt, hangt af van de uitlegging van artikel 5, lid 2, onder b), van richtlijn 2001/29, artikel 6, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2006/115 alsmede van artikel 11, lid 4, en artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26. Voordat de zaak in „Revision” kan worden afgedaan, moet derhalve de behandeling ervan worden geschorst en moet het Hof overeenkomstig artikel 267, eerste alinea, onder b), en derde alinea, VWEU worden verzocht om een prejudiciële beslissing.
- 13 I. De appelrechter heeft het beroep ten aanzien van de vorderingen van cedent ontvankelijk en gegrond geacht en ten aanzien van de vorderingen van verzoeker ontvankelijk, maar ongegrond geacht. In dat verband heeft hij uiteengezet als volgt:

- 14 De als gesubrogeerde in de rechten van cedent geldend gemaakte vordering tot verklaring van recht en tot informatie zijn gegrond, omdat de bepalingen in de verdelingsregelingen van 2015 tot en met 2018 over de uitkeringen aan het FFW, algemene voorwaarden betreffen die in strijd zijn met de essentiële grondgedachte van het Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten durch Verwertungsgesellschaften (wet betreffende het beheer van auteursrechten en naburige rechten door beheerorganisaties; hierna: „VGG”) en dus ongeldig zijn, omdat daardoor niet-rechthebbenden bij de uitkeringen in aanmerking zijn genomen. Daar uitkeringen van cedent zijn verminderd door de uitkeringen aan het FFW, zijn diens vorderingen tot verklaring van recht en tot informatie gegrond. Ten aanzien van verzoeker kon echter niet worden vastgesteld dat uitkeringen zijn verminderd, zodat het beroep dat op verzoekers eigen aanspraken is gebaseerd, niet slaagt.
- 15 II. Het tegen deze beoordeling ingestelde beroep tot „Revision” heeft kans van slagen, wanneer de appelrechter ten onrechte heeft aangenomen dat de bepalingen van de verdelingsregelingen over de uitkeringen aan het FFW ongeldig zijn, omdat zij uitkeringen aan niet-rechthebbenden regelen. De appelrechter is er terecht van uitgegaan dat de bepalingen in de verdelingsregelingen als algemene voorwaarden ongeldig zijn, voor zover zij in strijd zijn met de grondgedachte van een wettelijke regeling (zie B II 1 hieronder). In verband met de vraag of er in het onderhavige geval sprake is van een dergelijke strijdigheid, bestaat behoefte aan verduidelijking in het licht van het Unierecht (zie B II 2), waarvan tevens het succes van verzoekers incidenteel beroep tot „Revision” afhangt.
- 16 1. De appelrechter is er terecht van uitgegaan dat verweersters verdelingsregelingen, voor zover deze deel uitmaken van de beheersovereenkomst, algemene voorwaarden betreffen, waarvan de bepalingen volgens § 307, lid 1, eerste volzin, en lid 2, punt 1, BGB (Bürgerliches Gesetzbuch; Duits burgerlijk wetboek) bij twijfel als onredelijke benadeling van de contractpartner ongeldig zijn, wanneer zij afwijken van de grondgedachte van een wettelijke regeling (zie BGH, arrest van 21 april 2016, Verlegeranteil, I ZR 198/13, BGHZ 210, 77, juris punten 25 tot en met 27).
- 17 In overeenstemming met de rechtspraak van het BGH heeft de appelrechter de grondgedachte van § 7, eerste volzin, WahrnG (Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten; wet betreffende het beheer van auteursrechten en naburige rechten door beheerorganisaties; hierna: „WahrnG”) en § 27, lid 1, VGG, waarin is bepaald dat de beheerorganisatie vaste regels opstelt die willekeurig handelen bij de verdeling van de rechteninkomsten uitsluiten (verdelingsregeling), aldus opgevat dat de beheerorganisatie de inkomsten uit haar activiteit uitsluitend moet uitkeren aan de rechthebbenden en wel overeenkomstig de verhouding tussen de inkomsten en het beheer van de rechten en het geldend maken van aanspraken van de respectieve rechthebbende. Het is met deze grondgedachte onverenigbaar dat niet-rechthebbenden delen in deze inkomsten (zie met betrekking tot § 7, lid 1, WahrnG, Verlegeranteil, BGHZ 210, 77, juris punten 30 tot en met 32).

- 18 2. In tegenstelling tot de opvatting van de appelrechter is echter denkbaar dat de uitkering aan het FFW strookt met het voorschrift van § 32, lid 1, VVG en dus niet kan worden beschouwd als een onrechtmatige deelneming van een niet-rechthebbende. Dit behoeft verduidelijking in het licht van het Unierecht.
- 19 a) Volgens § 32, lid 1, VGG moet de beheerorganisatie cultureel belangrijke werken en diensten bevorderen. Dit voorschrift beperkt de kring van ontvangers van subsidie niet tot rechthebbenden, maar biedt tevens de mogelijkheid om toekomstige werken en diensten te bevorderen.
- 20 b) In dit verband wordt de vraag opgeworpen, die in het licht van het Unierecht moet worden verduidelijkt, of het verenigbaar is met artikel 5, lid 2, onder b), van richtlijn 2001/29, artikel 6, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2006/115, alsmede met artikel 11, lid 4 en artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26, dat een beheerorganisatie volgens een nationaal voorschrift, in casu § 32, lid 1 VGG, cultureel belangrijke werken moet bevorderen en dit tot gevolg heeft dat ook ontvangers die (in ieder geval nog) niet tot de kring van rechthebbenden behoren, in aanmerking komen voor subsidie (eerste prejudiciële vraag).
- 21 c) Als uitgangspunt geldt het Unierechtelijke vereiste dat de begunstigden van het recht op de billijke compensatie die in het kader van de in artikel 5, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2001/29 bedoelde beperkingen verschuldigd is (auteurs en naburige rechthebbenden) en van het recht op de volgens artikel 6, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2006/115 verschuldigde vergoeding (de auteurs) deze middelen noodzakelijkerwijs moeten ontvangen [zie arrest van 9 februari 2012, Luksan, C-277/10 EU:C:2012:65, GRUR 2012, 489 (omissis)]. Hierbij is het toelaatbaar dat die billijke compensatie niet rechtstreeks aan de rechthebbenden van die compensatie wordt uitgekeerd maar dat een deel van de inkomsten die bestemd is voor de billijke compensatie indirect, via sociale en culturele instellingen ten behoeve van deze rechthebbenden, aan hen wordt uitgekeerd [zie arrest van 11 juli 2013, Amazon.com International Sales e.a., C-521/11, EU:C:2013:515 (omissis)].
- 22 Tegen deze achtergrond wordt § 32, lid 1, VGG deels aldus opgevat dat dit voorschrift bij de vereiste richtlijnconforme uitlegging de begunstiging van andere personen dan houders van auteursrechten of naburige rechten niet toestaat, indien die houders hiermee niet hebben ingestemd [omissis].
- 23 d) Verduidelijkt moet worden of deze strikte opvatting in het licht van de later vastgestelde richtlijn 2014/26 ten behoeve van de toelaatbaarheid van de op besluitvorming van de ledenvergadering gebaseerde bevordering van sociale, culturele of educatieve doeleinden ten gunste van ontvangers die (in ieder geval nog) niet tot de kring van rechthebbenden behoren, moet worden verruimd.
- 24 aa) Volgens de definitie van artikel 3, onder c), wordt onder „rechthebbende” verstaan: iedere persoon of entiteit anders dan een collectieve beheerorganisatie die houder is van een auteursrecht of naburig recht of krachtens een overeenkomst

voor de exploitatie van rechten of bij wet aanspraak kan maken op een aandeel in de rechteninkomsten;

- 25 Ingevolge artikel 11, lid 4, van richtlijn 2014/16 is het een collectieve beheerorganisatie niet toegestaan om de rechteninkomsten of inkomsten uit de belegging van rechteninkomsten te gebruiken voor andere doeleinden dan uitkering aan de rechthebbenden, behalve wanneer het haar is toegelaten om haar beheerkosten in te houden of te compenseren in overeenstemming met een besluit genomen overeenkomstig artikel 8, lid 5, onder d), of deze rechteninkomsten of inkomsten uit de belegging van rechteninkomsten mag gebruiken in overeenstemming met een besluit genomen overeenkomstig artikel 8, lid 5. Volgens artikel 8, lid 5, onder d), van richtlijn 2014/26 besluit de algemene ledenvergadering over het algemene beleid betreffende inhoudingen op rechteninkomsten en op inkomsten uit de belegging van rechteninkomsten. Uit artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26 volgt dat wanneer een collectieve beheerorganisatie sociale, culturele of educatieve diensten verleent die worden gefinancierd uit inhoudingen op de rechteninkomsten of uit andere inkomsten die voortvloeien uit de belegging van rechteninkomsten, dergelijke diensten worden geleverd op grond van billijke criteria, in het bijzonder wat betreft de toegang tot en de omvang van die diensten.
- 26 Volgens overweging 3, tweede volzin, van richtlijn 2014/26 bieden collectieve beheerorganisaties sociale, culturele en educatieve diensten ten behoeve van hun rechthebbenden en van het publiek aan. Overweging 28 van richtlijn 2014/26 noemt mogelijke inhoudingen voor sociale, culturele of educatieve doeleinden die dienen te worden besloten door de leden van de collectieve beheerorganisatie (eerste volzin) en eist transparantie over de regels die gelden voor het gebruik van deze inhoudingen (tweede volzin) en voor het gebruik van de rechteninkomsten, waarbij beurzen hier uitdrukkelijk worden genoemd (derde volzin). Volgens overweging 28, vierde volzin, van richtlijn 2014/26 moeten rechthebbenden zonder onderscheid toegang hebben tot alle sociale, culturele of educatieve diensten die met dergelijke inhoudingen worden gefinancierd.
- 27 Met betrekking tot niet-verdeelbare bedragen bepaalt artikel 13, lid 6, van richtlijn 2014/26 („Verdeling van aan rechthebbenden verschuldigde bedragen”) dat de lidstaten kunnen bepalen welk gebruik ervan toegestaan is, onder meer door te garanderen dat dergelijke bedragen gescheiden en onafhankelijk worden aangewend ter financiering van sociale, culturele en educatieve activiteiten ten gunste van rechthebbenden.
- 28 bb) De regelingen in artikel 11, lid 4, artikel 8, lid 5, onder d), en artikel 12, lid 4, alsmede de overwegingen 3 en 28 van richtlijn 2014/26 laten de opvatting toe dat het voor beheerorganisaties mogelijk moet zijn om sociale, culturele of educatieve diensten volgens besluitvorming van de ledenvergadering ook te verlenen ten gunste van andere ontvangers dan de rechthebbenden. De begunstiging van auteurs van toekomstige werken of van toekomstige dienstverleners die (nog) geen rechthebbenden zijn, door subsidie voor drukkosten, voor onderzoek of door

beurzen zou als toelaatbaar gebruik voor „andere doeleinden” in de zin van artikel 11, lid 4, van richtlijn 2014/26 kunnen worden beschouwd, voor zover de besluitvorming van de ledenvergadering hierin voorziet. De in artikel 13, lid 6, van richtlijn 2014/26 geregelde bevoegdheid van de lidstaten om te bepalen dat niet-verdeelbare bedragen worden aangewend ter financiering van sociale, culturele en educatieve activiteiten ten gunste van rechthebbenden, dwingt niet tot een ander begrip, omdat het hier niet om „inhoudingen” maar om de verdeling van „rechteninkomsten” gaat die ook volgens artikel 11, lid 4, van richtlijn 2014/26 ten gunste van rechthebbenden moet worden uitgevoerd.

- 29 Gelet op het feit dat het waarborgen van de in artikel 5, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2001/29 bedoelde billijke compensatie (auteurs en naburig rechthebbenden) en de volgens artikel 6, lid 1, eerste volzin, van richtlijn 2006/115 verschuldigde vergoeding (auteurs) kan worden beschouwd als voorbeeld van de bescherming van de intellectuele eigendom volgens artikel 17, lid 2, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, zou het onder de bevoegdheid van de ledenvergadering vallende gebruik van middelen ten gunste van andere ontvangers dan de rechthebbenden als wettelijke regeling van het gebruik van de goederen in de zin van artikel 17, lid 1, derde volzin, van het Handvest kunnen worden opgevat. De uitoefening van het eigendomsrecht kan aan beperkingen worden onderworpen, mits die beperkingen daadwerkelijk beantwoorden aan de doeleinden van algemeen belang die de Gemeenschap nastreeft en niet zijn te beschouwen als een onevenredige en onduidelijke ingreep waardoor het aldus gewaarborgde recht in zijn kern wordt aangetast (zie arrest van 3 december 1998, *Generics (UK) e.a.*, C-368/96, EU:C:1998:583). Volgens overweging 3, tweede volzin, van richtlijn 2014/26 bieden collectieve beheerorganisaties sociale, culturele en educatieve diensten niet alleen ten behoeve van hun rechthebbenden, maar ook ten behoeve van het publiek aan. De wettelijke beperking van het recht op vergoeding door de mogelijkheid om ontvangers die geen rechthebbenden zijn te steunen, is waarschijnlijk niet per se onevenredig en tast evenmin de wezenlijke inhoud van het grondrecht op eigendom aan. Wel moet de evenredigheid worden onderzocht bij de toepassing ervan in individuele gevallen.
- 30 e) Voor het geval dat het verlenen van sociale, culturele of educatieve diensten als bedoeld in artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26 slechts aan rechthebbenden toegelaten is, moet in het licht van het Unierecht worden verduidelijkt of de toelaatbaarheid van het verlenen ervan afhangt van het feit dat de ontvanger van deze diensten een actueel recht op vergoeding heeft, of dat volstaat dat hij houder is van momenteel niet te vergoeden auteursrechten of naburige rechten, alsmede of voor de toelaatbaarheid van dergelijke diensten vereist dat er een beheersovereenkomst met de beheerorganisatie bestaat (tweede prejudiciële vraag).
- 31 Indien het verlenen van sociale, culturele en educatieve diensten overeenkomstig artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26 uitsluitend jegens rechthebbenden in de zin van artikel 3, onder c), van richtlijn 2014/26 toelaatbaar is, zijn er verschillende

mogelijkheden denkbaar: een rechthebbende kan een actueel recht op vergoeding hebben of, kan weliswaar een auteursrechtelijk beschermd recht hebben, maar geen actueel recht op vergoeding. Voorts kan worden gedifferentieerd naargelang de rechthebbende een beheersovereenkomst met de beheersorganisatie heeft gesloten of niet. Verduidelijkt moet worden of deze uiteenlopende omstandigheden gevolgen hebben voor de toelaatbaarheid van het verlenen van sociale, culturele en educatieve diensten als bedoeld in artikel 12, lid 4, van richtlijn 2014/26.

[omissis]